

Sygn. akt V U 373/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 maja 2016 r.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Krzysztof Głowczyński

Protokolant: star. sekr. sądowy Magdalena Teteruk

po rozpoznaniu w dniu 31 maja 2016 r. w Legnicy

sprawy z wniosku M. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

o odstąpienie od zobowiązania do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej

na skutek odwołania M. C.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

z dnia 12 lutego 2016 r.

znak (...)

oddala odwołanie.

SSO Krzysztof Głowczyński

Sygn. akt VU 373/16

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. decyzją z dnia 12 lutego 2016 r. odmówił odstąpienia wobec M. C. od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w kwocie 21.561,20 zł, w tym:

- nienależnie pobrane świadczenia za okres od lutego do sierpnia 2013 r. i od lutego do sierpnia 2015 r. w kwocie 19.099,14 zł,
- odsetki liczone na dzień wpływu wniosku, tj. 23 listopada 2015 r. w kwocie 2.450,46 zł,
- koszty upomnienia w kwocie 11.60 zł.

W uzasadnieniu organ rentowy stwierdził, iż z przedstawionej w uzasadnieniu wniosku o odstąpienie od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń sytuacji wynika, że aktualnie wnioskodawczyni posiada problemy finansowe i rodzinne, tym niemniej jednak w jego przekonaniu nie zachodzą uzasadnione okoliczności pozwalające Zakładowi odstąpić od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń. Pomimo wezwania, M. C. nie przedstawiła żadnego materiału na okoliczność sytuacji socjalno-bytowej prowadzonego

gospodarstwa domowego, pozwalającego na ocenę sytuacji finansowo-księgowej. Organ rentowy wskazał także, że stan zdrowia wnioskodawczynie nie przemawia za udzieleniem ulgi.

W odwołaniu od powyższej decyzji M. C. wniosła o jej zmianę poprzez uwzględnienie wniosku o odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. Odnosząc się do podniesionych w uzasadnieniu decyzji argumentów stwierdziła, iż nigdy nie otrzymała wezwania do przedstawienia materiału na okoliczność sytuacji socjalno-bytowej. Zwróciła uwagę na to, że przepisy ustawy nie precyzują pojęcia „szczególnie uzasadnione okoliczności”. Wyraziła przekonanie, że młody wiek, nieporadność życiowa, traumatyczne przeżycia i stan psychiczny należy uznać za mające charakter nadzwyczajny i przez nią niezawiniony. Wnioskodawczynie stwierdziła, że w pierwszym okresie nienależnego pobierania świadczeń nie zdawała sobie w pełni sprawy ze skutków prawnych pobierania tych świadczeń. Pobieranie świadczeń jej nie wzbogaciło, z trudem udało się jej zaspokoić podstawowe potrzeby. W drugim okresie pobierania renty była w ciąży i wówczas jej zachowanie było determinowane troską o życie i zdrowie dziecka. Podała, że nie mogła liczyć na pomoc partnera, ojca dziecka, który był uzależniony od alkoholu i trwonił pieniądze. Nietrafne w jej ocenie jest stanowisko organu rentowego, że odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń byłoby możliwe tylko w sytuacji trwałej przeszkody w uzyskiwaniu dochodu. M. C. stwierdziła, że jej sytuacja materialna jest bardzo ciężka. Samotnie wychowuje dziecko, nie posiada własnych dochodów. Od listopada 2015 r. toczy się postępowanie o alimenty. Tytułem zabezpieczenia ojciec dziecka dobrowolnie łoży kwotę 250 zł miesięcznie. Wnioskodawczynie podała, że korzysta z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w L.. Stwierdziła, że brak jest perspektyw na to, że jej sytuacja ulegnie poprawie do tego stopnia, że będzie w stanie spłacać nienależnie pobrane świadczenia bez uszczerbku koniecznego utrzymania swojego i dziecka. Należy uwzględnić jej sytuację na rynku pracy jako osoby samotnie wychowującej dziecko, nie posiadającej szczególnych kwalifikacji i wykształcenia.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wniósł o odrzucenie odwołania na podstawie art. 477⁹ par 3 k.p.c. wskazując, że zaskarżoną decyzję wnioskodawczynie odebrała w dniu 18 lutego 2016 r., zaś odwołanie nadała w placówce pocztowej w dniu 22 marca 2016 r. Podtrzymując zawarte w uzasadnieniu decyzji argumenty, organ rentowy stwierdził, że z całą pewnością nie można stwierdzić, że brak jest jakichkolwiek perspektyw na przystąpienie do spłaty zadłużenia.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny sprawy.

M. C., ur. (...), nienależnie pobrała w okresach od lutego do sierpnia 2013 r. i od lutego do sierpnia 2015 r. rentę rodzinną w łącznej kwocie 19.099,14 zł. Wnioskodawczynie jest właścicielką mieszkania własnościowego o powierzchni 39 m². Poza tym nie posiada żadnego majątku. W 2010 r. ukończyła liceum w maturą. Co roku podejmowała naukę w szkołach policealnych i żadnej z nich nie ukończyła. Jej rodzice zmarli, matka w 2008 r. a ojciec w 2010 r. W związku z ich śmiercią pobierała rentę rodzinną, od chwili śmierci ojca wraz z dodatkiem dla sieroty zupełnej. W latach 2011 – 2015 M. C. pracowała jako sprzątaczką na podstawie umowy zlecenia przez okres ponad 3 lat w firmie (...), uzyskując wynagrodzenie miesięczne w kwotach po około 900 zł. W styczniu 2016 r. wnioskodawczynie uzyskała zabezpieczenie alimentów w kwocie 250 zł miesięcznie i takie kwoty ojciec dziecka płacił do kwietnia 2016 r. Od maja dłużnik nie łoży alimentów, prawomocnie zasądzonych wydanym w maju 2016 r. prawomocnym wyrokiem. M. C. nie ma problemów zdrowotnych. Ze względu na alergię dziecka zmuszona jest stosować dietę. Dziecko wymaga smarowania specjalnymi środkami higienicznymi, stosowania środków do kąpieli i balsamów. Na wymienione środki wydatkuje miesięcznie kwotę około 200 zł. Co drugi miesiąc reguluje rachunki za gaz w kwocie 370 zł i za wodę w kwocie około 100 zł. Za energię elektryczną co miesiąc płaci około 60 zł. Za pompę wodną i światło na klatce schodowej uiszcza miesięcznie 11 zł. Poza wymienionymi wyżej kwotami innych stałych wydatków nie posiada. Dziecko często choruje i z tego powodu wnioskodawczynie nie zdecydowała się na umieszczenie dziecka w żłobku. M. C. złożyła wniosek w programie 500+ ale pieniędzy jeszcze nie otrzymała.

D o w ó d: zeznanie świadka A. O. , k. 45, e-protokół: 00:15:00-00:00:22:00,

wyjaśnienia wnioskodawczynie, k. 45-46, e-protokół: 00:24:00-00:37:00.

Jedynymi najbliższymi M. C. osobami są troje przyrodniego rodzeństwa. Tylko siostra utrzymuje z nią kontakt i udziela wsparcia. Wnioskodawczyni samotnie wychowuje syna W. P., ur. (...) Z partnerem, ojcem dziecka rozstała się z uwagi na uzależnienie od alkoholu i „przemocowe” zachowania wobec niej. Po urodzeniu dziecka, ze względu na praktyczny brak środków do życia, wnioskodawczyni została objęta pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w K., w formie:

- zasiłku okresowego od listopada do grudnia 2015 r. w wysokości 650 zł miesięcznie,
- zasiłku celowego w styczniu 2016 r., w wysokości 800 zł,
- zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka w wysokości 1.000 zł,
- świadczenia rodzicielskiego od stycznia do października 2016 r. w wysokości 1.000 zł miesięcznie,
- zgodnie z ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- dodatku mieszkaniowego od stycznia do czerwca 2016 r. w wysokości 156,65 zł miesięcznie,
- zgodnie z ustawą z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
- dodatku energetycznego od stycznia do kwietnia 2016 r. w wysokości 15,40 zł miesięcznie,
- zgodnie z ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne.

W kwietniu 2016 r. wnioskodawczyni złożyła wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego w wysokości 500 zł, zgodnie z ustawą z 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci. Pracownik socjalny regularnie odwiedza wnioskodawczynię w środowisku. Do rodziny wprowadzono asystenta rodziny, który podejmuje działania mające na celu podniesienie kompetencji rodzicielskich i udzielanie wsparcia w zakresie rozwijania umiejętności opiekuńczych, chociażby z uwagi na problemy zdrowotne syna wnioskodawczyni – zdiagnozowana alergia pokarmowa i kontaktowa, problemy neurologiczne. Stan zdrowia dziecka wymaga częstych wizyt lekarskich, specjalnej diety, jak również stosowania preparatów hypoalergicznym w utrzymaniu codziennej higieny.

D o w ó d: pismo GOPS z 29 kwietnia 2016 r., k. 31

Sąd zważył co następuje.

Odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy stwierdzić, iż wniosek o odrzucenie odwołania nie zasługuje w przekonaniu Sądu na uwzględnienie bowiem w okolicznościach faktycznych sprawy nie zachodzą dostatecznie uzasadnione podstawy do odrzucenia odwołania z powodu niewielkiego tylko opóźnienia w złożeniu odwołania.

Ustalony w sprawie stan faktyczny jest niesporny. Jej istota sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy ze względu na wskazywane przez wnioskodawczynię okoliczności, uzasadnione jest jej żądanie odstąpienia od obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rentowych.

Zgodnie z art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2015.121 ze zm.) Zakład może odstąpić od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczyć termin ich płatności albo rozłożyć je na raty, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności. Trafnie wnioskodawczyni w uzasadnieniu odwołania stwierdziła, że przepisy ustawy nie definiują pojęcia „szczególnie uzasadnione okoliczności.” Nie można jednak podzielić jej przekonania, że mody wiek, bliżej nieokreślona nieporadność życiowa i traumatyczne przeżycia uzasadniają wniosek odwołania. Wykładnię pojęcia „szczególnie

uzasadnione okoliczności” ukształtowało orzecznictwo. Szczególnie uzasadnione okoliczności, o których mowa w art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, dotyczą możliwości realizacji obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, nie odnoszą się natomiast do możliwości weryfikacji zobowiązania. Analiza kompetencji ZUS – określonej w art. 84 ust. 8 ustawy systemowej – powinna uwzględniać przewidziane tym przepisem zróżnicowanie form odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. Odstąpienie całościowe jest formą o konsekwencjach najdalej idącą. Można uważać, że odstąpienie od żądania zwrotu w całości jest rozstrzygnięciem wyjątkowym nawet w ramach kompetencji ZUS, która już co do zasady - jak to wyżej podniesiono jest wyjątkowa. Chodzi o przypadek o głębokim – można powiedzieć - nasyceniu „szczególnie uzasadnionych okoliczności”, takich że dla uwzględnienia uzasadnionego szczególnymi okolicznościami interesu ubezpieczonego nie wystarczy ani „odstąpienie” w części, ani odroczenie terminu płatności zobowiązania ubezpieczonego, ani rozłożenie należności na raty. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 02 lutego 2012 r., III UK 47/11). Ponieważ art. 84 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych posługuje się pojęciem okoliczności „szczególnie uzasadnionych”, należy uznać, że przypadki jego zastosowania winny mieć charakter wyjątkowy, a sam przepis art. 84 ust. 8 nie powinien być interpretowany rozszerzająco. W ramach katalogu przykładowych okoliczności uzasadniających stosowanie ulg wskazuje się: brak majątku, z którego możliwe byłoby dochodzenie od osoby zobowiązanej zwrotu świadczeń; ustalenie, że w przypadku zwrotu świadczeń osoba zobowiązana lub osoby pozostające na jej utrzymaniu zostałyby pozbawione niezbędnych środków utrzymania; ciężką chorobę powodującą niezdolność do pracy lub niepełnosprawność osoby zobowiązanej, członka rodziny lub innej osoby pozostającej na jej utrzymaniu; wiek osoby zobowiązanej; zdarzenia losowe (kradzież, wypadek, pożar, powódź, inne klęski żywiołowe) powodujące szczególne trudności w sytuacji materialnej osoby zobowiązanej. Dokonując oceny ich występowania należy kierować się stanem majątkowym i rodzinnym dłużnika, jak też realną możliwością zwrotu, w tym możliwością podjęcia pracy pozwalającej na zwrot świadczeń (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 03 października 2014 r., III Aua 2591/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 26 marca 2013 r., III AUa 3/13, LEX nr 1306038). Dokonując oceny, czy fakty przytoczone przez wnioskodawcę stanowią szczególnie uzasadnione okoliczności, do których odwołują się normy art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 138 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, należy kierować się stanem rodzinnym i majątkowym wnioskującego o odstąpienie od dochodzenia nienależnie pobranego świadczenia, biorąc także pod uwagę stan jego zdrowia i możliwości podjęcia pracy pozwalającej na zwrot nienależnie pobranego świadczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 04 marca 2015 r., III Aua 556/14).

Odnosząc wskazywane przez orzecznictwo kryteria odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń do ustalonych w sprawie faktów należy stwierdzić, że wniosek odwołania nie zasługuje na uwzględnienie. W przekonaniu Sądu aktualnie sytuacja rodzinna i materialna nie pozwala wnioskodawczyni na zwrot nienależnie pobranych świadczeń, gdyż poza mieszkaniem nie posiada majątku, pozostaje bez pracy i samotnie sprawuje opiekę nad nieletnim, trapiącym alergią pokarmową i kontaktową oraz problemami neurologicznymi synem. Tym niemniej należy w przekonaniu Sądu uwzględnić istotny fakt, że M. C. jest osobą młodą, która nie mając problemów ze zdrowiem, jest zdolna do pracy. O ile zatem w chwili obecnej nie jest ze wskazanych wyżej przyczyn w stanie wywiązać się z nałożonego na nią obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, to właśnie ze względu na młody wiek i dobry stan zdrowia powinna w nieodległej przyszłości podjąć pracę zarobkową i jej sytuacja materialna powinna ulec poprawie. Wnioskodawczyni nie jest osobą, która ze względu na stan zdrowia jest trwale pozbawiona możliwości zarobkowania. Wręcz przeciwnie, nie tylko cieszy się dobrym stanem zdrowia ale ponadto jest osobą młodą, zdolną do pracy. Wskazywane przez nią trudności finansowo - rodzinne mają zatem charakter przejściowy. W tej sytuacji wniosek o odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń jest co najmniej przedczesny. Odwołując się bowiem do orzecznictwa, należy zaakcentować, że odstąpienie od żądania zwrotu w całości jest rozstrzygnięciem wyjątkowym nawet w ramach kompetencji ZUS. Ponadto chodzi o przypadek o głębokim nasyceniu „szczególnie uzasadnionych okoliczności”, takich że dla uwzględnienia uzasadnionego szczególnymi okolicznościami interesu ubezpieczonego nie wystarczy ani „odstąpienie” w części, ani odroczenie terminu płatności zobowiązania ubezpieczonego, ani rozłożenie należności na raty. W realiach rozpoznanej sprawy, ze względu na wskazane wyżej okoliczności faktyczne, wystarczy w przekonaniu Sądu odroczenie terminu płatności zobowiązania w celu umożliwienia wnioskodawczyni odpowiedniego odchowania dziecka na tyle by mogło korzystać z przedszkola i tym

sposobem M. C. będzie w stanie podjąć pracę zarobkową. W tym zakresie należy dodać, że przeniesienie sprawy na drogę sądową przez wniesienie odwołania od decyzji organu rentowego ogranicza przedmiot postępowania sądowego do okoliczności uwzględnionych w decyzji a między stronami spornych; poza tymi okolicznościami spór sądowy nie może zaistnieć. Przed sądem wnioskodawca może żądać jedynie korekty stanowiska zajętego przez organ rentowy i wykazać swoją rację, odnosząc się do przedmiotu sporu objętego zaskarżoną decyzją, natomiast nie może podnosić czegoś, o czym organ rentowy decydował (np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 lutego 2014 r., III AUa 881/13, LEX nr 14391662). Skoro zatem w zaskarżonej decyzji organ rentowy zdecydował o odmowie odstąpienia od obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, w toczącym się postępowaniu odwoławczym od takiej decyzji Sąd nie może orzec o ewentualnym odroczeniu terminu zwrotu świadczeń, tym bardziej że dotychczas takiego wniosku M. C. nie złożyła.

Mając powyższe na uwadze Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. pozbawione uzasadnionych podstaw odwołanie oddalił.

SSO Krzysztof Głowczyński